

17.9.2008

Dnro 3112/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

POLIISIN TOIMET ERÄIDEN OPETUSHALLITUSTA KOSKENEIDEN RIKOSILMOITUSTEN TUTKINNASSA

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne eduskunnan oikeusasiamiehelle Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen toteuttamaa esitutkintaa ja syyttämättäjäyttämispäätöstä, jotka olivat perustuneet Opetushallituksen pääjohtajan 21.12.2004 poliisille tekemään, romaniväestön koulutusyksikön valvontaa ja Maailmanpankille laatimaanne kertomusta koskeneeseen tutkintapyyntöön. Syyttäjän tässä asiassa 7.9.2006 tekemän päätöksen mukaan asiassa oli ilmennyt puutteellisuksia EU-rahoituksen valvonnassa ja matkakulujen osalta. Kuitenkaan Teidän ei näytetty syyllistyneen rikokseen, vaikkakin kyse oli syyttäjän päätöksen mukaan hallinnollisista puutteellisuuksista. Syyttäjä oli toisessa, samana päivänä tekemässään päätöksessä todennut toiminnastanne, että "Maailmanpankille tehtyä selvitystä koskevassa asiassa ei ole näyttöä rikoksesta tai todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi".

Olitte puolestanne pyytäneet 24.11.2006 poliisia tutkimaan Opetushallituksen pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan menettelyn muun ohella epäilemistänne väärästä ilmiannosta, esitutkinnassa annetuista perättömistä tiedoista, virkasalaisuuden rikkomisesta, virka-aseman väärinkäytämisestä, epäillyn henkilöllisyyden paljastamisesta ja kunnianloukkauksesta. Olitte esittäneet myös poliisille 27.6.2007 päivätyyn tiivistelmän tutkintapyyntö perusteluista. Kuitenkin poliisi oli 5.7.2007 tehnyt esitutkintapyyntöistänne ratkaisut, joiden mukaan pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan ei ollut syytä epäillä tehneen rikosta.

Katsoitte, ettei asiaanne ollut esitutkinnassa ja myöhemmin tekemänne tutkintapyyntöä käsittelevässä esitutkintalain mukaisesti. Käsittelevänne mukaan pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan virka-asema oli vaikuttanut poliisin harkintaan ja siihen, että heidän esittämiään perättömiä tietoja oli enempiä todistusta hankkimatta pidetty tosina.

Pyysitte esitutkintalain 2, 7 ja 49§:ään viitaten oikeusasiamiestä selvittämään Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyn asian käsittelevässä, esitutkinnan viipymisessä ja tutkinnan lopputuloksesta tiedottamisessa. Selvititte kanteluasiaanne lähemmin kirjoitukseenne oheistetussa tiivistelmässä 27.6.2007 ja muissa liitteissä. Totesitte, että asiaa tutkineen poliisimiehen toiminta oli ollut koko ajan sinänsä asiallista.

Arvostelitte kirjoituksessanne myös sitä, että pääjohtaja oli tiedottanut, nimeänne tosin mainitsematta, TV1:n pääuutisissa esitutkinnasta, jossa syylliseksi epäilty oli Opetushallituksen pitkäaikainen hallintojohtaja.

Viittasitte kirjoituksessanne oma-aloitteisesti tutkittavakseni ottamaani Opetushallituksen sisäistä tarkastusta koskevaan asiaan (EOA Dnro 4127/2/06). Siihen liittyen lähetitte 4.6.2007 tiedokseni myös pääjohtajaa ja oikeusturvanne loukkauksia arvostelleen sähköpostiviestin ja ilmoititte tänne 1.10.2007 uuden sähköpostiosoitteenne Suomessa.

- - -

3 RATKAISU

Olen tutkinut asianne, mutta en ole havainnut Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen päätöksissä 5.7.2007 oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti:

Selvityksen mukaan Opetushallituksen 21.12.2004 tekemän ja sisäisen tarkastajan 17.1.2005 ja Opetushallituksen asianajajan 16.5.2005 täydentämän, Teihin kohdistuneen tutkintapyyntö johdosta oli toimitettu esitutkinta. Sen jälkeen asia oli siirretty esitutkinnan päätyttyä syyteharkintaan, vaikkakaan syyttäjä ei ole nostanut asiassa syytettä. Syytteen nostaminen edellyttää korkeampaa todennäköisyyttä kuin esitutkinnan toimittaminen. Asiassa oli siten esitutkintakynnys ylittynyt ja esitutkinta toimitettu.

Asia on monitahoinen ja viittaaan tältä osin myös oma-aloitteisesti tutkimaani, Opetushallituksen sisäistä tarkastusta koskevaan asiaan (EOA Dnro 4127/2/06). Sain siinä pyynnöstäni opetusministeriön ja Valtiontalouden tarkastusviraston lausunnot. Opetusministeriön mukaan Opetushallituksen sisäisen tarkastuksen rooli oli painottunut epäkohtien ja mahdollisten väärinkäytösten selvittämiseen erityisesti hallintojohtajan osalta, mikä ilmenee asiakirjoihin liitetyistä tarkastusmuistioista. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puolestaan todennut yleisesti, että poliisitutkinnan tekeminen on asianmukaista tilanteissa, joissa on syytä epäillä rikosta, ja sisäinen tarkastus on usein keskeinen toimija tällaisissa asioissa. Kynnys tutkintapyyntö tekemiseen poliisille on alhainen ja erityisen tärkeänä tätä on tarkastusviraston mukaan pidettävä virkarikosepäilyjen osalta, koska tällä tavalla osaltaan varmistetaan sitä, että viranomaiset toimivat lainmukaisesti kaikissa tilanteissa. Tämä on luonnollisesti keskeistä kansalaisten oikeusturvan kannalta.

Sen jälkeen kun poliisilaitos ja syyttäjä olivat tehneet asiassa ratkaisunsa, asiasta oli kerrottu lehdistössä. Myös Opetushallitus oli tiedottanut tästä asiasta ja siitä, ettei asiassa puolin tai toisin ollut aihetta epäillä rikosta. Opetushallituksen tiedotteesta 21.9.2006 ilmenee muun ohella, että Opetushallituksen EU-rahoitusepäilyt oli tutkittu. Tiedotteen mukaan Opetushallituksen sisäisessä tarkastuksessa 2004 oli käynyt ilmi, että romanikoulutukseen liittyvässä EU-rahoitteisessa hankkeessa oli merkittäviä taloudellisia epäselvyyksiä vuosina 2001–2004. Lisäksi oli jäänyt epäselväksi, toteutuivatko EU-hankkeen koulutustavoitteet. Asian tutkintaan oli pyydetty poliisilta apua. Siten oli haluttu selvittää, oliko Opetushallituksen hallintojohtaja syyllistynyt virkavelvollisuuksien rikkomiseen laiminlyömällä sisäisen valvonnan järjestämisestä. Epäillyt väärinkäytökset olivat liittyneet EU:n rahoittaman Drom-Edu-projektin puitteissa tapahtuneeseen matkustamiseen ja ulkopuolisen asiantuntijan palkkaamiseen. Poliisi oli tutkinut asiaa lähes kaksi vuotta.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos oli saanut Opetushallituksen romaniväestön koulutusyksikön valvonnan epäillyn laiminlyönnin esitutkinnan valmiiksi 6.7.2006 rikosnimikkeellä "tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen", jolloin asia oli lähetetty syyteharkintaan.

Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto oli kuitenkin tehnyt 7.9.2006 asiassa päätöksen syyttämättä jättämisestä. Kihlakunnansyyttäjä oli todennut päätöksessään, että kyseessä oli puutteellinen hallinnollinen menettely, ei rikos. Syyttäjänvirasto oli katsonut perusteluissaan, että asiassa oli mm. ilmennyt puutteellista valvontaa matkakulujen osalta ja laiminlyöntejä rahoitussopimuksen mukaisten käyttötarkoituksen muutosten raportoinnissa EU-komissiolle.

Sittemmin olitte tehnyt tutkintapyyntöä 24.11.2006 ja sen täydennyksen 27.6.2007 poliisilaitokselle pääjohtajan menettelystä (kuulustelupöytäkirja 10.10.2005) ja sisäisestä tarkastajasta (kuulustelupöytäkirjat 17.1.2005, 3.2.2005 ja 19.6.2006 sekä muistio 6.2.2006) sekä pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan virka-aseman väärinkäytöstä, virkasalaisuuden rikkomisesta, rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden paljastamisesta, virkavelvollisuuden rikkomisesta ja kunnianloukkauksesta. Katsoitte, että pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan poliisille antamat selvitykset ja tiedot olivat merkittävältä osin olleet totuutta vastaamattomia. Tältä osin rikostarkastaja oli arvioinut, ettei asiassa ollut syytä epäillä rikosta. Poliisi ei voi aloittaa esitutkintaa, ellei tutkinnalle ole esitutkintalain 2 §:n mukaisia edellytyksiä.

Oma käsitykseni asiasta on samansuuntainen kuin mitä Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen 5.7.2007 tekemistä kahdesta päätöksestä ilmenee. Totean lisäksi, että nyttemmin Opetushallituksen pääjohtajaksi valitun ja että Opetushallituksen nykyisen sisäisen tarkastajan vuosilta 1995–2007 laatiman selvityksen (20.5.2008) mukaan Euroopan unionin antamien ja Opetushallituksessa hallinnoitujen tukien valvonnassa on ollut puutteita. Tässä suhteessa asian selvittäminen jatkuu Opetushallituksessa ja opetusministeriössä.

Mitä esitutkinnasta tiedottamiseen tulee, niin Opetushallitusta koskeneet asiat olivat herättäneet julkista mielenkiintoa ja saaneet aikaan lehtikirjoituksia (muun ohella Turun Sanomat 31.3.2007), mutta en katso poliisin rikkoneen asiassa esitutkintalain 2 tai 49 §:n säännöksiä.

Kantelunne ei johda poliisin menettelyn tai myöskään pääjohtajan ja sisäisen tarkastajan suhteen kuitenkaan enempään puoleltani.

Jäljennös tästä vastauksestani lähetetään kuitenkin tiedoksi opetusministeriölle. Lähetän samalla tiedoksenne oma-aloitteisesti tutkimassani asiassa dnro 4127/2/06 antamani pääjohtajaa ja sisäistä tarkastajaa koskevan päätöksen.